

ОБСТАВИНИ, ЩО ВИКЛЮЧАЮТЬ АДМІНІСТРАТИВНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Каріна СЕМЕНЧУК

здобувачка освіти спеціальності «Правоохоронна діяльність»

Галицький фаховий коледж імені В'ячеслава Чорновола

Науковий керівник: Тетяна МЕЛЬНИК

викладач юридичних дисциплін, старший викладач

Актуальність теми. Інститут адміністративної відповідальності в Україні сьогодні потребує санації й комплексного оновлення. Не буде перебільшенням твердження про те, що перегляду потребують: критерії розрахунку штрафу, вік настання адміністративної відповідальності, ефективність і швидкість провадження у справах про адміністративні правопорушення та багато інших аспектів. В цьому аспекті актуальним питанням залишається перегляд на предмет актуальності обставин, що виключають адміністративну відповідальність. Таким чином, визнання обставин, що виключають адміністративну відповідальність, є важливим елементом захисту прав людини, що дозволяє уникнути несправедливого і надмірного накладення адміністративного стягнення на особу, яка вчинила правопорушення, та забезпечити справедливе застосування закону.

Стан наукових досліджень. Різноманітні питання адміністративної відповідальності широко представлені у працях фахівців у царині адміністративного права. Можна зупинитися на роботах: О.І. Безпалової, Г.О. Блінової, І.П. Голосніченка, Е.Ф. Демського, Т.О. Коломосьця, В.К. Колпакова, Б.О. Логвиненка, М.М. Тищенка, А.С. Собакаря, Р.М. Опацького та багатьох інших науковців.

Мета дослідження полягає у висвітленні сутності і особливості обставин, що виключають адміністративну відповідальність, а також визначенні перспектив їх удосконалення й перегляду.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перш за все потрібно вказати про те, що за статтею 61 Конституції України, ніхто не може бути двічі притягнений до юридичної відповідальності одного виду за одне й те саме правопорушення. Юридична відповідальність особи має індивідуальний характер [1]. Керуючись конституційним положенням про індивідуальний характер юридичної відповідальності доцільно розглянути обставини, що можуть виключати адміністративну відповідальність особи.

Слід погодитись із авторами навчального посібника з адміністративного права у тому, що обставини, що звільняють від відповідальності в системі адміністративних проступків застосовуються не часто. Сутність звільнення від адміністративної відповідальності полягає в тому, що винна у скоєнні адміністративного правопорушення особа, у встановленому законом порядку звільняється не тільки від самої міри покарання, а й від інших наслідків можливого покарання [2, с. 99].

Відповідно до статті 17 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) «Обставини, що виключають адміністративну відповідальність», особа, яка діяла в стані крайньої необхідності, необхідної оборони або яка була в стані неосудності, не підлягає адміністративній відповідальності [3].

Тенденції змін кримінального та адміністративного законодавства, що обумовлені реалізацією сучасної кримінально-правової політики нашої держави, дозволяють стверджувати про набрання адміністративними нормами більш «жорсткіших» рис. Враховуючи концепцію про створення кодифікованого акта чи актів, які б акумулювали кримінальні злочини та кримінальні проступки, до останніх мали бути включені нетяжкі злочини та окремі, найбільш суспільно шкідливі адміністративні проступки. Разом з тим, законодавець пішов іншим шляхом: в межах Кримінального кодексу України, який містить вичерпний перелік кримінальних правопорушень, виділив кримінальні проступки і злочини, використовуючи критерій максимального покарання, передбаченого санкцією статті. При цьому, як всім відомо, що

спроба криміналізувати окремі адміністративні правопорушення (наприклад, керування транспортним засобом в стані сп'яніння) не увінчалася успіхом.

За статтею 20 КУпАП, неосудність полягає тому, що не підлягає адміністративній відповідальності особа, яка під час вчинення протиправної дії чи бездіяльності була в стані неосудності, тобто не могла усвідомлювати свої дії або керувати ними внаслідок хронічної душевної хвороби, тимчасового розладу душевної діяльності, слабоумства чи іншого хворобливого стану [3].

Крайня необхідність є обставиною, що може звільнити особу від адміністративної відповідальності за порушення адміністративного закону. Згідно зі статтею 18 КУпАП, не є адміністративним правопорушенням дія, яка хоч і передбачена цим Кодексом або іншими законами, що встановлюють відповідальність за адміністративні правопорушення, але вчинена в стані крайньої необхідності, тобто для усунення небезпеки, яка загрожує державному або громадському порядку, власності, правам і свободам громадян, установленому порядку управління, якщо ця небезпека за даних обставин не могла бути усунута іншими засобами і якщо заподіяна шкода є менш значною, ніж відвернена шкода [3].

Важливо відмітити, що застосування крайньої необхідності як обставини, що звільняє від адміністративної відповідальності, повинно відповідати двом умовним критеріям: по-перше – бути обґрунтованим, а по-друге – відповідати всім вимогам законодавства. Таким чином, застосування крайньої необхідності як обставини у справі може бути прийняте лише після ретельного дослідження обставин вчинення діяння та наявності всіх необхідних доказів.

Необхідна оборона – це ще одна обставина, яка може звільняти особу від адміністративної відповідальності. Ця обставина передбачає, що особа вчинила дію, яка є порушенням адміністративного закону, але це було зроблено з метою захисту себе, іншої особи, майна або інтересів держави від насильства чи іншої незаконної дії.

Як закріплено у статті 19 КУпАП, не є адміністративним проступком дія, яка хоч і передбачена цим Кодексом або іншими законами, що встановлюють

відповідальність за адміністративні правопорушення, але вчинена в стані необхідної оборони, тобто при захисті державного або громадського порядку, власності, прав і свобод громадян, установленого порядку управління від протиправного посягання шляхом заподіяння посягаючому шкоди, якщо при цьому не було допущено перевищення меж необхідної оборони.

Перевищенням меж необхідної оборони визнається явна невідповідність захисту характерові і суспільній шкідливості посягання [3].

Слід зазначити, що інститут адміністративної відповідальності в чинному законодавстві недостатньо розвинутий у порівнянні, наприклад, з інститутом кримінальної відповідальності, де притягнення суб'єкта до відповідальності не завжди завершується призначенням покарання або його реальним відбуванням. Притягнення ж до адміністративної відповідальності безальтернативно передбачає накладення стягнення в межах санкції статті, що передбачає відповідальність за конкретне правопорушення, тобто застосовуються заходи примусу (обмеження) особистого, майнового чи організаційного характеру, передбачені КУпАП.

Висновки. Обставини, що виключають адміністративну відповідальність виступають надзвичайно важливим інструментом для забезпечення справедливості та захисту прав людини під час реалізації інституту адміністративної відповідальності. Водночас, перераховані у дослідженні обставини вимагають деталізації й нормативного закріплення порядку і умов застосування. Причому це стосується як матеріальної, так і процесуальної складових застосування таких обставин. У перспективі це має спричинити позитивний вплив на ефективність правозастосування, забезпечити дотримання принципу людиноцентризму, а також поліпшити діяльність суб'єктів владних повноважень щодо застосування заходів адміністративної юрисдикції.

На нашу думку, з метою індивідуалізації відповідальності особи, реалізації в повній мірі принципу гуманізму та врахування всіх обставин справи, слід відмовитися від безальтернативних санкцій у складах деяких адміністративних правопорушень, що передбачають відповідальність у сфері

забезпечення безпеки дорожнього руху, на користь альтернативних, запровадити інститут призначення більш м'якого стягнення, ніж передбачено санкцією статті, у випадку наявності не менше двох обставин, що пом'якшують відповідальність за вчинене адміністративне правопорушення, та за відсутності обставин, що обтяжують відповідальність за вчинене адміністративне правопорушення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України. Прийнята на V сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 11. ст. 143. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Алфьоров С.М., Ващенко С.В., Долгополова М.М., Купін А.П. Адміністративне право. Загальна частина. Навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 216 с.
3. Кодекс про адміністративні правопорушення (статті 1 – 212-24): Закон України від 07.12.1984 № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>